

UDK 343.575(497)“2017/2022“

МЛАДЕНОВСКА, Вероника¹

ТРГОВИЈА СО СИНТЕТИЧКИ ДРОГИ ВО РЕПУБЛИКА СЕВЕРНА МАКЕДОНИЈА И НА БАЛКАНОТ

Апстракт

Зголемената распространетост на синтетички дроги, често со тајно потекло, претставува повеќестран предизвик за органите кои го спроведуваат законот и законските рамки. Во трудот кој следи ќе бидат прикажани правните импликации околу производството, дистрибуцијата и потрошувачката на синтетички дроги, нудејќи увид во развојот на распространетоста на законодавството за наркотици во Република Северна Македонија и на Балканот. Вниманието ќе го насочиме и кон рутите кои се користат за шверц на синтетички дроги во, и низ државата, истакнувајќи ја стратешката локација на земјата како крстопат за трговија со дрога меѓу Источна и Западна Европа. Покрај криминолошката анализа на појавата која ќе ни ги постави основните постулати на проблемот, ќе се даде осврт и над правните рамки за борба против трговијата со синтетичка дрога во Република Северна Македонија и на Балканот, кои се однесуваат на прашања поврзани со производство, трговија, поседување и поврзани криминални активности на дрога. Важноста на трудот е во тоа што на една жива проблематика нуди тековни, ажурирани податоци, како криминолошки, кривично – правни, така и статистички и овозможува следење на резултатите од борбата која органите ја водат секојдневно, што е нужно за создавање солидна основа за развивање тековни и модерни техники за превенција и сузбивање.

Клучни зборови: Црн пазар, наркотрговија, психоактивни супстанции, Организација на обединети нации, Виенска конвенција, Конвенцијата од Палермо.

MLADENOVSKA Veronika²

TRAFFICKING IN SYNTHETIC DRUGS IN THE REPUBLIC OF NORTH MACEDONIA AND THE BALKANS

Abstract

The increasing prevalence of synthetic drugs, often of clandestine origin, presents a multifaceted challenge to law enforcement agencies and legal frameworks. The following paper will present the legal implications surrounding the production, distribution and consumption of synthetic drugs, offering insight into the development of the prevalence of narcotics legislation in the Republic of North Macedonia and the Balkans. We will also focus on the routes used for smuggling synthetic drugs into and through the country, highlighting the country's strategic location as a crossroads for drug trafficking between Eastern and Western Europe. In addition to the criminological analysis of the phenomenon that will set out the basic postulates of the problem, we will also review the legal frameworks for combating synthetic drug trafficking in the Republic of North Macedonia and the Balkans, which address issues related to drug production, trafficking, possession and related criminal activities. The importance of the work lies in the fact that it offers current, updated data on a living issue, both criminological, criminal-legal, and statistical, and enables monitoring of the results of the fight

¹ Студент на втор циклус на студии, Правен факултет, Универзитет „Гоце Делчев“, Штип, e-mail: veronika.207685@student.ugd.edu.mk

² Student at the second cycle, Faculty of Law, University Goce Delcev, Stip, e-mail: veronika.207685@student.ugd.edu.mk

that the authorities wage daily, which is necessary to create a solid foundation for developing current and modern techniques for prevention and suppression.

Keywords: *Black market, drug trafficking, psychoactive substances, United Nations, Vienna Convention, Palermo Convention*

Вовед

Во последниве децении, феноменот на трговија со дроги се појавува како повеќеслојно и итно прашање, кое длабоко влијае на балканскиот регион. Република Северна Македонија, вгнездена во срцето на Балканот, се наоѓа себеси заробена во сложената мрежа на недозволена трговија со дроги, соочувајќи се со предизвиците кои ги надминуваат нејзините граници и продираат низ целиот Балкански Полуостров. Од тајни лаборатории кои произведуваат синтетички опиоиди до транснационални криминални мрежи кои оркестрираат сложени патишта за трговија со дроги, ова прашање покренува критични правни и политички прашања кои бараат сеопфатно испитување. Една категорија на наркотици, синтетичките дроги, се произведуваат во лаборатории, притоа овозможувајќи му на производителот истите да ги продава легално. Иако овие дроги се нелегални, надлежните органи е тешко да ги надгледуваат и контролираат, бидејќи производителите на синтетички дроги за да не бидат притиснати од надлежните органи ја менуваат хемиската структура на истите. И токму поради тоа ваквите дроги си нестабилни и опасни за консумација. Кога некоја синтетичка дрога ќе се открие и ќе се назначи како нелегална, производителите на истата ќе го променат хемискиот состав и сето тоа го заобиколуваат. Синтетичките видови на наркотиците кои нелегално се увезуваат на Западниот Балкан вклучуваат амфетамини, метамфетамини и екстази (MDMA), како и нови синтетички верзии на канабис и опиоиди, како хероинот. Главниот извор на овие наркотици се земјите во Западна Европа, особено Холандија, Белгија, Чешка и Бугарија. Дополнително, во Србија се забележува пораст во увозот на синтетички наркотици од балтичките земји и Евроазија, вклучувајќи ги: Авганистан, Иран, Киргистан, Пакистан и Узбекистан. Ова истражување го нагласува важниот аспект на синтетичките наркотици како нов развоен феномен во оваа област, како и неговото потенцијално влијание врз здравствените и безбедносните аспекти во регионот. Дополнително, тоа исто така прикажува несовершенство во полициските и судски системи кои треба да ги држат под надзор и судат лицата вовлечени во нелегалната производство и трговија со наркотици, и потребата за подобрување на овие системи. (Staff, 2024)

Трговија со синтетички дроги

Светската продукција и потрошувачка на синтетички дроги, особено на стимуланси како амфетамините, метамфетамините и екстазите, забележува драматичен раст почнувајќи од почетокот на 90-тите години на минатиот век. Во Република Северна Македонија, синтетичките дроги потекнуваат од Република Србија и Република Бугарија и се насочени кон задоволување на потребите на локалниот пазар. (Национална стратегија за дроги на Република Северна Македонија (2021-2025), 2021) Од скоро, се набљудуваат присуство на нови психоактивни супстанции на територијата на Црна Гора и Република Северна Македонија. Некои криминални групи, кои се вклучени во производството на синтетички дроги и прекурзори, составени од членови со неопходното знаење и искуство во врска со производството на овие дроги, се обидуваат да го организираат производството и да извршат дистрибуција на најголемите пазари во Европа и Азија, и делумно во земјите како Србија, Црна Гора, Хрватска и Република Северна Македонија. Самата лошата економска ситуација, достапноста на евтини материјали и хемиски компоненти за производство на синтетички дроги, како и ниската цена на локалниот пазар, придонесуваат до производството на синтетички дроги и прекурзори во скриени лаборатории. Методите на шверцување на

оваа форма на дрога вклучуваат користење на курири, скриени шуплини на транспортни средства и меѓународни пратки. Производството на синтетички дроги и прекурзори во тајните лаборатории забележува раст. Се претпоставува дека во нелегалниот пазар во Република Северна Македонија и соседните земји, најголема опасност претставува производството на синтетички дроги и прекурзори во импровизирани лаборатории, како кујни, што ќе резултира во ниските цени и поголема достапност на овие дроги. Ако се анализира историската перспектива, се утврдува дека државите сами честопати се обидуваат да профитираат од пазарите кои подоцна стануваат нелегални и кои се снабдувани од страна на криминални организации. Ова е особено видливо во случајот на дрогата и трговијата со луѓе, кои денес се сметаат за најголемите и најпрофитабилни нелегални активности на светско ниво. Уште со распадот на Југославија во раните 1990-ти и последователниот хаос создале поволни услови за недозволените активности. Недостигот на гранични контроли им овозможува на криминалните организации да процветаат, вклучително и оние кои се вклучени во производство и трговија со синтетички дроги. (Е., 2018)

Стратегија за синтетички дроги од 2021 година до 2025 година

Синтетичките дроги претставуваат значителен предизвик за меѓународната контрола на дрогата, насочена кон одржување на здравјето на глобалната заедница. Во споредба со дрогите од растително потекло, како што се кокаин и хероин, чие производство е ограничено географски, синтетичките дроги можат да се произведуваат на која било географска локација, благодарение на човечката креативност и употребата на неколку стратешки супстанции. Оваа флуидност го прави производството исклучително мобилно, со секоја земја во светот како потенцијален извор за синтетички дроги. Во согласност со корпоративната стратегија на „Канцеларијата на Обединетите нации за дрога и криминал“ за периодот 2021-2025 година, со цел ефикасно да се имплементира како одговор на растечкиот проблем со синтетичките дроги во светот, Канцеларијата на Обединетите нации за дрога и криминал (UNODC) на 19 ноември 2021 година, презентираше нова Стратегија за поддршка на државите во справувањето со предметното прашање. Стратегијата за синтетички дроги за периодот од 2021 до 2025 година е изградена околу четири синергистички и комплементарни сфери на дејствување, како рамка за насочување на меѓународната, регионалната и националната акција, со цел да се обезбеди ефективна поддршка на земјите во справувањето со растечкиот проблем со синтетички дроги. Презентацијата на новата Стратегија доаѓа во критичен момент. Бројот на нови психоактивни супстанции што се појавуваат на пазарите на недозволените дроги е зголемена за шест пати во последната деценија и достигнува рекордна вредност од над 1.000 уникатни супстанции во 2020 година. Годишните глобални заплени на стимуланти, особено амфетамини, се зголемени за 64% во текот на 2019 година, додека бројот на смртни случаи поради нарушувања на употребата на опиоиди е зголемено за 71% во текот на изминатата деценија. (UNODC Synthetic Drug Strategy, 2021-2025)

Четири области на дејствување на Стратегијата за синтетички дроги го вклучуваат следново:

1. Мултилатерализам и меѓународна соработка: Оваа сфера на дејство ја поддржува глобалната координација и соработка помеѓу земјите. Промовира меѓународно споделување на информации и размена на добри практики во борбата против синтетичките дроги.

2. Систем за рано предупредување за нови закани од синтетички дроги: Оваа област цели да развие механизми за откривање на нови закани и трендови во производството и употребата на синтетички дроги. Овозможува превентивни акции и брзи реакции пред да се шират новите супстанции на голема скала.

3. Промовирање здравствени одговори засновани на наука: Поставува фокус на усовршување на здравствените стратегии и интервенции, врз основа на

докази. Овозможува развој на научно-базирани програми за третман и превенција, приспособени кон специфичните потреби на корисниците на синтетички дроги.

4. Зајакнување на капацитетот за борба против дрогата и поддршка на меѓународните операции за борба против трговијата со синтетички дроги: Ова вклучува развој на капацитетите на државите за ефикасна борба против синтетичките дроги, како и поддршка на меѓународни операции и истражувања. (UNODC Synthetic Drug Strategy , 2021-2025)

Видови синтетички дроги

1. ЛСД

Лизергска диетиламидна киселина (LSD) била синтетизирана од страна на Алберт Хофман во 1938 година, изведена од ерготамин, кој потекнува од одреден вид на габички кои се пронаоѓаат во житарките. Почетокот бил обележан со верување во потенцијалните медицински користи на LSD, но наскоро се открило дека станува злоупотреблива како халуциногена супстанца. (LSD, 2020)

2. „Клаберски“ дроги

„Парти“ наркотици, како што се екстазите (MDMA), метамфетамините, кетаминот, GHB и други, припаѓаат во категоријата на синтетичките наркотички супстанции и се произведени во лаборатории. Овие наркотици се често конзумирани од страна на младите лица, најчесто тинејџери и адолесценти, на места како што се концерти, ноќни барови и журки.

3. Метамфетамин

Метамфетаминот е исклучително зависничка супстанца слична на амфетамините, исто така токсична за допаминските рецептори во централниот нервен систем (ЦНС). Оваа супстанца се појавува во форма на бела, прашкаста или таблетарна супстанца и се конзумира преку различни методи како шмркање, проголтување, инјектирање или пушење. Често се нарекува „speed“ или „кристал мет“ на улицата.

4. Фенциклидин (PCP)

PCP (фенциклидин) е синтетичка супстанца која била разработена во 1950-тите како потенцијален анестетик, но никогаш не била внесена во клиничка употреба поради несаканите психолошки последици. Таа може да се конзумира преку различни методи како шмркање, цвакање или пушење и се наоѓа во форма на прашок или таблети. На улица, оваа супстанца е позната под имињата „ангелска прашина“, „озон“ или „ракетно гориво“.

5. Лекови на рецепта

Звучи необично, но и во групата на овие медицински препарати се забележани одредени случаи на злоупотреба. Општо правило е дека овие препарати треба да бидат препишани од стручни медицински лица и да се користат исклучиво од страна на пациентите на кои се препишани. Но, во праксата, ситуацијата е различна. Веројатно поради лесната достапност или манипулациите со рецептите и аптеките, се забележува зголемен број на случаи кога овие медикаменти се користат од страна на лица кои ги набавуваат од улични дилери. Ова се најчесто случаите со моќните аналгетици (против болка), како што се опиодите: оксикодон, хидрокодон, трамадол, хидроморфон, меперидин, и други. Препарати како диазепам и лексилум се лесно достапни и широко распространети, и се загрижувачка ситуација, бидејќи се користат без медицинска консултација, иако може да имаат негативни последици поради развивање на толеранција и зависност. (И., н.д.)

Појава на нова синтетичка дрога

Европската Унија треба да се подготви за скокот во распространетоста на синтетичката дрога фентанил. **Фентанил**, како синтетичка супстанца, се проценува дека е 50 пати посилен од хероинот и е поврзана со голем број на смртоносни случаи, при што десетици илјади Американци загинаваат од предозирање секоја година. (Fentanyl Facts, 2024). Фентанилот во форма на фластер се пропишува на пациенти кои се во терминална фаза на рак и изложени на значителна болка. Во земјава, тој е тешко достапен, но е достапен во аптеки во соседни држави по релативно ниска цена. Според извештајот за дроги во Европа за 2023 година, во Европската Унија во 2021 година биле затворени вкупно 434 лаборатории за производство на незаконски синтетички дроги. (Иљоска, 2023)

Производство и процес на трговија со синтетички дроги

Примарниот пат за производство на синтетички дроги е преку тајните лаборатории. Овие лаборатории вработуваат хемичари и често работат под земја, произведувајќи огромни количини на синтетички супстанции. Хемиските прекурзори потребни за синтеза понекогаш се легално достапни, што ги комплицира напорите за спроведување на законот. Вообичаените синтетички дроги произведени во овие лаборатории вклучуваат метамфетамин, МДМА (Екстази) и синтетички канабиноиди. Пролиферацијата на тајните лаборатории претставува значителен предизвик за властите за контрола на дрогата. Со се поголемата достапност до интернетот, недозволените онлајн аптеки стануваат истакнат извор на синтетички дроги. Овие аптеки често се маскираат како легитимни медицински добавувачи, нудејќи лекови на рецепт и синтетички лекови без да бараат рецепт. Овој виртуелен пат ги направи овие супстанции достапни за глобалната публика и го комплицира регулирањето на синтетичките дроги. Големите наркокартели и криминални организации ги искористуваат постоечките шверцарски мрежи за дистрибуција на синтетички дроги. Овие рути често ги преминуваат меѓународните граници, што го прави предизвик за агенциите за спроведување на законот да ги пресретнат пратките. Регионите на Златниот триаголник, Златната полумесечина и Андите се познати по нивната вмешаност во трговијата со синтетички дроги. (Аднан Чомор, 2023)

Рута и транспортот на синтетички дроги на Балканот

Холандија, Белгија и Полска се главните центри за производство на амфетамини и екстази. Светскиот тренд на производство на синтетички дроги покажува преференции кон преместување на производството во земјите без строг надзор на прекурзорите: Кина, Индија и Пакистан. Заради својата географска локација, Република Србија и Република Северна Македонија функционираат како транзитни точки, бидејќи се поставени на таканаречената централно-балканска рута. Таа рута се користи за шверц на синтетички дроги и прекурзори, исто така, и од западот кон истокот (од Холандија до други држави во ЕУ) и обратно (од Азија до државите во ЕУ). Збогувајќи се со оваа локација, дел од овие синтетички дроги и прекурзори остануваат на локалниот пазар во Република Србија и Република Северна Македонија, што го повишува нивниот пристап. Иако на Балканот само Република Србија и Република Бугарија имаат докажано производство на амфетамини и метамфетамини, Република Србија е и единствената земја каде што е откриен обид за производство на метаквалон, што е уникатен случај во Европа. Локалните потреби во Република Србија се задоволуваат со дрогите произведени на домашно ниво. Во Република Северна Македонија, дрогите пристигнуваат од Република Србија и Република Бугарија и се наменети за локалниот пазар. Новите психоактивни супстанции како „MDPV -

methylenedioxypropylamphetamine“, „Ц-25 NBOM“ и „Б-25 NBOM“ се забележани во Република Црна Гора и Република Северна Македонија. (Аднан Чомор, 2023)

Статистички податоци за кривични дела поврзани со трговија со дрога

Согласно податоците од Државниот завод за статистика се прикажува трендот на кривичните дела од 2017 до 2022 година, со посебен фокус на кривичните дела поврзани со дрога, имено неовластено производство и трговија со наркотици, психотропни супстанции и прекурсори, како и злоупотреба на такви супстанции. При испитувањето на годишните податоци, забележлива е флукуација на бројот на лица обвинети за овие кривични дела. Конкретно, 2021 година била година на значително зголемување на вкупниот број обвинети лица во споредба со претходната година, што укажува на потенцијален пораст на активностите поврзани со дрога или можно интензивирање на напорите за спроведување на законот во тој период. Достапните податоци укажуваат на променлива шема на прекршоци поврзани со дрога во Република Северна Македонија во текот на дадените години, со особено забележителен пораст на обвинувањата во 2021 година. Импликациите од ова може да се движат од промени во социјалното однесување, промени во практиките за спроведување на законот или измени во правниот кодекс, од кои секоја би наложила дополнителна истрага. (статистика, n.d.)

	2017	2018	2019	2020	2021	2022
	Вкупно осудени лица	Вкупно осудени лица	Вкупно осудени лица	Вкупно осудени лица	Вкупно осудени лица	Вкупно осудени лица
....Неовластено производство и пуштање во промет на нарко-тични дроги, психотропни супстанции и прекурсори	254	184	235	225	352	336
....Овозможување употреба на наркотични дроги, психотропни супстанции и прекурсори	29	40	39	30	59	37

Слика бр.1: Статистички податоци за обвинети за трговија со дрога во Република Северна Македонија во период од 2017 до 2022 година

Обвинети полнолетни лица според кривичното дело и видот на одлуката, по години од Кривични дела, Година и Вид на Одлуки и полот

	2017		2018		2019		2020		2021		2022	
	Вкупно обвинети лица	Осудителна пресуда	Вкупно обвинети лица	Осудителна пресуда	Вкупно обвинети лица	Осудителна пресуда	Вкупно обвинети лица	Осудителна пресуда	Вкупно обвинети лица	Осудителна пресуда	Вкупно обвинети лица	Осудителна пресуда
....Неовластено производство и пуштање во промет на наркотични дроги, психотропни супстанции и прекурсори	272	254	207	91	253	117	237	137	372	-	347	-
....Овозможување употреба на наркотични дроги, психотропни супстанции и прекурсори	32	29	44	19	41	18	33	16	62	-	40	-

Слика бр.2: Статистички податоци за осудени за трговија со дрога во Република Северна Македонија во период од 2017 до 2022 година

Првата табела дава двојна перспектива на кривичните случаи поврзани со прекршоци за дрога, правејќи разлика помеѓу вкупниот број обвинети лица („Вкупно

обвинети лица“) и случаите за кои се расправаше во судот („Осудена пресуда“). Податоците покажуваат различен број обвинети лица низ годините со забележителни врвови во 2021 година за неовластено производство и трговија и во 2018 година за овозможување употреба на дрога. Дискусијата за случаите во судот не покажува конзистентна корелација со бројот на обвинети лица, што сугерира дека не сите обвинети случаи продолжуваат до дискусија или осуда во истата година. Бројот на лица обвинети за неовластено производство и трговија покажува флуктуации, но генерално одржува висока фреквенција, што укажува на постојан предизвик во ограничувањето на овие активности. Врвот во 2021 година може да биде показател за засилени напори за спроведување на законот или за вистинско зголемување на активностите за трговија со дрога. Осудите за овозможување употреба на дрога, исто така, флуктуираат, со забележителен пораст во 2021 година. Ова би можело да одрази стратешка промена во спроведувањето на законот, насочена не само кон добавувачите, туку и оние кои ја олеснуваат потрошувачката на дрога. Споредувајќи ја првата табела со втората, која ги консолидира податоците во вкупни пресуди низ годините, забележуваме тренд што ја одразува стапката на успешност на обвинителството. Втората табела, фокусирана исклучиво на „Вкупно осудени лица“ (вкупно осудени лица), ги рационализира податоците за да ги нагласи резултатите наместо судските процеси. Од правна гледна точка, варијабилноста во бројот на случаи кои се дискутирани и осудени покренува прашања за доследноста и ефективноста на одговорот на кривично-правниот систем на делата поврзани со дрога. Податоците укажуваат на потреба од понатамошно истражување на факторите кои влијаат на веројатноста за осуда, како што се законските измени, судската дискреција и обвинителските политики. Анализата открива судски систем кој активно се занимава со прекршоци поврзани со дрога, што е потврдено од бројот на случаи обвинети и дискутирани. Сепак, ефективноста на овие напори, како што се гледа во стапките на осудите, се чини дека варира годишно, што може да поттикне препораки за поконзистентни и насочени политики. Податоците од овие табели обезбедуваат фактичка основа за нијансирана дискусија за ефикасноста на правните механизми во борбата против прекршоците за дрога. (статистика, n.d.)

Национална законска регулатива со цел сузбивање и превенција на нелегалната трговија со наркотици

Законот за контрола на опојни дроги и психотропни супстанции (Службен весник на РС Македонија. бр:103/2008 од 19.08.2008,124/2010; 164/2013; 149/2015; 37/2016; 53/2016; 193/2017;) пропишува забрана на одгледување, производство, промет, посредување и употреба на супстанции и растенија, како и нивни препарати, освен во контекст на медицински или научни истражувања, или во судско-медицински, наставни или полициски цели. Според овој закон, се утврдуваат неколку поими:

- **„Опојна дрога“** се дефинира како секоја супстанција од природно или вештачко потекло што е вклучена во листата на опојни дроги според меѓународните конвенции за нивна контрола или на основа на одлука на надлежен орган.
- **„Прекурзор“** се определува како секоја природна или вештачка супстанција што може да се искористи во производството на опојни дроги, а што е вклучена во листата на прекурзори според меѓународните конвенции за контрола на опојните дроги или на основа на одлука на надлежен орган во Република Северна Македонија.
- **„Психотропна супстанција“** се дефинира како секоја супстанција од природно или вештачко потекло што е вклучена во листата на психотропни супстанции според меѓународните конвенции за контрола на опојните дроги или на основа на одлука на надлежен орган.
- **„Производство“** се определува како подготовка, преработка, мешање, пречистување, изработка и секоја друга активност што допринесува за

добивање на опојна дрога, психотропна супстанција или нивен препарат. (Закон за контрола на опојни дроги и психотропни супстанции, Службен весник на Република Северна Македонија., n.d.)

Меѓународни документи и иницијативи

Во рамките на Организацијата на обединетите нации, две конвенции имаат важно значење во контекстот на сузбивањето на нелегалната трговија со наркотици. **Виенската конвенција од 1988 година**, именувана како „Виенска конвенција“, и **Конвенцијата од Палермо од 2000 година**, наречена и „**Меѓународна конвенција против транснационалниот организиран криминал**“, се наведени како значајни инструменти во борбата против нелегалната трговија со дрога. (Конвенција на Обединетите нации против транснационалниот организиран криминал, 2000)

Паралелно со нив, ООН донесува и други релевантни документи кои ги обработуваат аспектите на сузбивањето на трговијата со дроги. Овие вклучуваат „**Единствена конвенција за наркотични дроги од 1961 година**“, „**Конвенцијата за психотропни супстанции од 1971 година**“ и „**Конвенцијата против корупција од 2003 година**“. Виенската конвенција, како еден од важните акти во областа, цели да ја подобри соработката меѓу државите-членки како би се зголемила ефикасноста и интернационализацијата на сите аспекти на борбата против нелегалната трговија со наркотици. (Виенска Конвенција на Обединетите нации против нелегална трговија со наркотични дроги , 1988)

ЗАКЛУЧОК

Синтетичките дроги, со нивната способност да ги избегнуваат конвенционалните регулативи, воспоставија застрашувачко присуство во нелегалната трговија со дрога. Балканот, поради својата географска положба, служи како критична транзитна рута за овие супстанции, што доведува до сложена врска на мрежи за трговија со дрога што ги надминуваат националните граници. Оваа трговија не само што ја загрозува регионалната безбедност, туку и врши значителен притисок врз социоекономското ткиво на балканските народи. Она што е битно да се напомене е секако неопходноста од засилена соработка меѓу балканските народи и покоординирани напори за усогласување на правните рамки.

Неконзистентното законодавство низ целиот регион ги влошува предизвиците што ги носи трговијата со синтетички дроги. Унифициран правен пристап, зајакнат со меѓународни договори и рамки, е од клучно значење за ефикасна борба против овој незаконски пазар. Понатаму, улогата на технологијата и онлајн платформите како олеснувачи на трговијата со синтетички дроги доаѓа до израз. Агенциите за спроведување на законот, во нивната потрага треба да ја ограничат оваа недозволена трговија, и морат да се прилагодат на методите што постојано се развиваат што ги користат шверцерите. Сето ова бара зголемен фокус на спречување на компјутерски криминал и дигитална форензика.

Импликациите од трговијата со синтетички дроги се прошируваат надвор од криминалните активности на јавното здравје, бидејќи сè поголем број поединци стануваат жртви на привлечноста на овие супстанции. Овој феномен претставува значителен предизвик и за националните и за меѓународните јурисдикции. Брзата еволуција и адаптација на синтетичките дроги, често дизајнирани да ги заобиколат постоечките закони, ја нагласуваат потребата за сеопфатен и динамичен пристап кон нивното регулирање и контрола. Обединетите нации и ИНТЕРПОЛ, е клучна во поттикнувањето на соработката меѓу земјите за справување со ова глобално прашање. Од општествена перспектива, последиците од трговијата со синтетички дроги се длабоки, што влијае на јавното здравје, безбедноста и социјалната кохезија.

Очигледно е дека постои итна потреба за холистички пристап кој ќе ги интегрира напорите на различни засегнати страни, вклучувајќи ги владите, органите за

спроведување на законот, здравствените работници и заедниците. Кампањите за едукација и подигање на свеста можат да послужат како моќни алатки за намалување на привлечноста на синтетичките дроги и насочување на поединците кон поздрав избор.

Како студент по право, цврсто верувам дека поактивна и адаптивна стратегија, заснована на цврста правна рамка и посветеност на јавната благосостојба, е од суштинско значење за ефикасна борба против трговијата со синтетички дроги и за заштита на нашите општества.

Библиографија

- Виенска Конвенција на Обединетите нации против нелегална трговија со наркотични дроги*. (1988). Повратено од UNITED NATIONS CONVENTION AGAINST ILLICIT TRAFFIC IN NARCOTIC DRUGS AND PSYCHOTROPIC SUBSTANCES: https://www.unodc.org/pdf/convention_1988_en.pdf
- Кошевалиска, О., Максимова, Е., (2018) *Организиран криминал и корупција*, Универзитет „Гоце Делчев“ - Штип
- Закон за контрола на опојни дроги и психотропни супстанции*, Службен весник на Република Северна Македонија. (н.д.). Повратено од <https://zdravstvo.gov.mk/wp-content/uploads/2018/01/ZAKON-ZA-KONTROLA-NA-OPOJNI-DROGI-I-PSIHOTROPNI-SUPSTANTSII-zakluchno-so-37-od-2016.pdf>
- Конвенција на Обединетите нации против транснационалниот организиран криминал*. (2000). Повратено од UNITED NATIONS CONVENTION AGAINST TRANSNATIONAL ORGANIZED CRIME: https://www.unodc.org/documents/middleeastandnorthafrica/organised-crime/UNITED_NATIONS_CONVENTION_AGAINST_TRANSNATIONAL_ORGANIZED_CRIME_AND_THE_PROTOCOLS_THERETO.pdf
- Национална стратегија за дроги на Република Северна Македонија (2021-2025)*. (2021, Јули). Повратено од MBP: https://mvr.gov.mk/Upload/Editor_Upload/Strategija-za-drogi-mkd-final-version-1.pdf
- Статистика, Д. з. (н.д.). *База на податоци МАКСТАТ*. Повратено од Обвинети полнолетни лица според кривичното дело, видот на одлуката и пол, по години: https://makstat.stat.gov.mk/PXWeb/pxweb/mk/MakStat/MakStat__Sudstvo__ObvinetiOsudeniStoriteli/175_SK2_Mk_T60_ml.px/?rxid=46ee0f64-2992-4b45-a2d9-cb4e5f7ec5ef
- Аднан Чомор, М. К. (2023, January 19). Повратено од Западен Балкан и нарко-бизнисот: Доза за младите, биткоини за шверцерите: <https://www.slobodnaevropa.mk/a/%D0%B7%D0%B0%D0%BF%D0%B0%D0%B4%D0%B5%D0%BD-%D0%B1%D0%B0%D0%BB%D0%BA%D0%B0%D0%BD-%D0%B8-%D0%BD%D0%B0%D1%80%D0%BA%D0%BE-%D0%B1%D0%B8%D0%B7%D0%BD%D0%B8%D1%81%D0%BE%D1%82-%D0%B4%D0%BE%D0%B7%D0%B0-%D0%B7%D0%B0-%D0%BC%D0%BB%D0%B0>
- Иљоска, И. (2023, September 27). Повратено од Нова синтетичка дрога: <https://meta.mk/na-evropa-%D1%9D-se-zakanuva-sintetichka-droga-50-pati-posilna-od-heroinot/>
- UNODC Synthetic Drug Strategy : https://syntheticdrugs.unodc.org/uploads/syntheticdrugs/res/indexNEW_html/Synthetic_Drugs_Strategy_2021_09_23.pdf
- https://www.dea.gov/sites/default/files/2020-06/LSD-2020_0.pdf